

EDITORIAL

Atuhan an larang nga pagmilitarisa han pagbabakuna

Kinahanglan igdemanda han katawhan Pilipino an libre ngan talwas nga pagbabakuna kontra ha Covid-19. Katungod nira nga mabakunahan kontra hini nga sakit hin mayda nira dayag nga pagtugot kahuman hira mahatagan hin sadang nga edukasyon ngan konsultasyon. Kinahanglan nira tipahan an paggamit han pagbabakuna komo pasangil ha militarisasyon ngan represyon.

Diri mahingangalimtan han katawhan kun tiunan-o hadton nakalabay nga tuig, nagdeklara hi Duterte han "ukoy-bubto" kundi ginmanduan an mga sundalo nga mag-operasyon ha kabaryuhan, atakihon an mga yunit han BHB nga naghihimo han serbisyo medikal, mag-imponer han korpyu ngan limitaran an gios han mga tawo. Yana, sering niya, maserbe nga "eskort" an mga pulis ha pagtransport han bakuna ngadto ha mga tay-aw nga lugar. Nagpapatawag hira han miting hiunong ha pagbakuna kundi ipapagawas nira nga "kontra ha CPP-NPA" an katitirok. Imbes mga doktor ngan nars, mga pulis ngan sundalo kuno an maghahatag han bakuna. Ha mga kampo han AFP ngan istasyon han PNP hihimuon an pagbakuna.

Sugad hini an baton ni Duterte ha pandemya: militarista, mapanmuyopoy,

napabor ha pipira ngan gin-uurhi an interes han kadam-an. Diri mga eksperto ha kalibsugan kundi mga retirado nga heneral an namumuno ha IATF, nga amo an nag-imponer han kontra-katawhan nga "community quarantine" ngan nagpugong han pagpakabuhi han milyun-milyon. Waray ini ginhimo nga *mass testing* ngan pagpakusog han sistema pankalibugan kundi nandakop hin gatos-kayukot nga nagtalapas ha kwarantina.

Diri gud matatapuran hi Duterte, si-singabuton la niya an pagbabakuna para ha iya interes. Imbes mga trabahador pankalibsugan, una niya nga ginpainiksyunan an mga kaapi han Presidential Security Group ngan iba pa nga suok ha iya gamit an mga bakuna nga gin-ismagol tikang ha China. Imbes mga magturutdo ngan estudyante nga haros usa katuig na nga waray magklase, ipaprayoridad ha libre nga bakuna an mga sundalo ngan ira mga pamilya.

Kinahanglan atuhan han katawhan an larang nga pagmilitarisa han pagbakuna. Igdemanda nga an mga trabahador pankalibsugan ngan mga makatawo ngan makisangkayon nga institusyon an manguna hini. Diri ini angay magin rason para ha militarisasyon, pan-gigipit, ngan kurapsyon. ■

Anti-Terror Law, gin-gamit para ha pagpasurender

GIN-GAMIT HAN USA nga meyor ngan ahente-militar ha Western Samar an Anti-Terror Law (ATL) agud tarhugon an mga kapitan han barangay nga "sumurender."

Gintarhug han meyor han Matuguinao nga hi Aran Boller an mga kapitan nga gin-aalegar nga nakikigbuligay ha BHB nga "sumurender" antes an Pebrero 15 kundi kakasuhan hira han pagtalapas ha ATL. Ginhimo niya an pahayag ha usa nga kontra-komunista nga rali upod an kumander han 19th IB ngan iba pa nga upi-syal han AFP-PNP.

Ginkundenar ini han NDF-Eastern Visayas. Sering hini, ini nga "dedlayn ha pagpasurender" nasubay ha programa han pasipikasyon han rehimen Duterte. Hin-o man nga sumurender waray malalau-man nga kamurayawan tungod kay permi la hira pipiriton nira Boller ngan han AFP nga pumartisipar ha pagsasaywar, ngan pagtudlok han molupyo nga ihahas, ig-iinterogar, aarestuhon o papatayon.

Ginkakangalsan han katawhan han Matuguinao hi Boller. Kalakip ha damo niya nga krimen an pagpapapatay ha diri mamenos ha 18 nga sibilyan, pagserbe nga agaron han mga *death squad* nga Alsa Masa ngan Dos, ngan pagserbe ha Intelligence Service of the AFP (ISAFP). Gin-aten-taran hiya nga sirutan han BHB hadton 2018.

Usa liwat nga kanta nga "An Berdugo-Tero-rista nga Meyor Aran Boller" an nagsamwak ha masa. ■

Black sand, utro nga ginmimina ha Leyte

Gintikangan na hadin Enero an komersyal nga operasyon han kompaniya nga MacArthur Iron Sand Project Corp. (MIPC) ha bungto han MacArthur, Leyte. Luyo ini han pagtipa han mga residente tungod ha destroso ha kalibungan nga hadto na gindurot han *black sand mining* ha ira bungto.

Hadton Enero 17, gin-eksport han kompaniya an maabot 39,000 metriko tonelada han *black sand* tikang ha 14 kaektarya han tuna nga umhanan ha Brgy. Maya han nasering nga bungto. Plano hini nga minahon an 20,000 kaektarya han tuna nga naglulupgop han MacArthur, Abuyog ngan Javier sakob hin 25 katuig.

An *black sand* (kilalado liwat koma margaha o *magnetite*) gin-gagamit ha paghimo han sarkyan, makina ngan imprastruktura. Ha China ig-eksport an miminahon han MIPC. Sigon ha guberno, ini nga operasyon usa ha mga prayoridad nga proyekto tungod kay sasalbaron kuno hini an ekonomiya nga bumagsak tungod ha pandemya.

Kundi diri ini sadang agud baydan an mas dako ngan panmaihaan nga destroso ha pakabuhi nga igdudurot hini ha mga residente. Ha usa nga abrido nga surat, nanawagan ha guberno hi Fr. Amadeo Alvero, padi ha MacArthur, nga paundangon ini nga operasyon tungod ha grabe nga kahibangan ha kalibungan nga dara hini.

Destroso ha kalibungan ngan pakabuhi

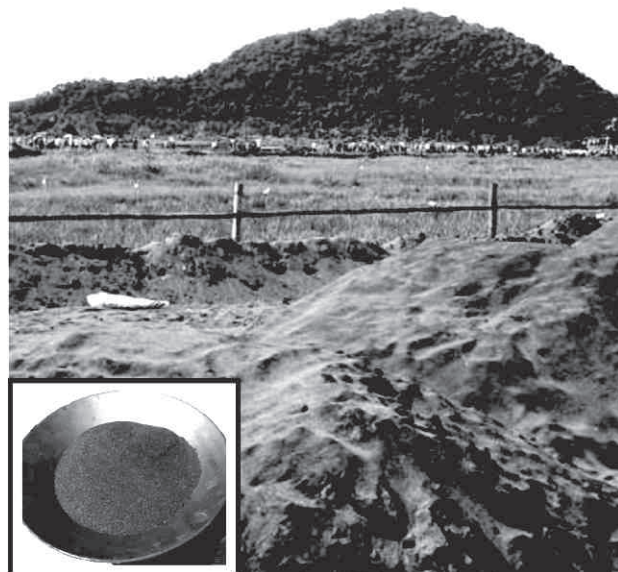
Hadto pa ginmimina an *black sand* ha MacArthur para ha imperyalista nga interes. Hadton 2012, nag-

barikada an mga parag-uma ngan parupangisda han Brgy. Villa Imelda ngan Liwayway kontra ha Nicua Mining Corporation, usa liwat nga kompaniya nga nagmimina ngan nag-eksport han *black sand* ngadto ha China. Nagmimina ini ha 7,000 kaektarya nga kahagnaan diin aada ha butnga an Lake Bito nga surok han panginabuhi han mga parag-uma ngan parupangisda ha lugar. Tungod ha pagmimina, nahibang an kahagnaan ngan pangisdaan. Nagresulta ini han polusyon diin natitirok ha tubig an lana ngan iba pa nga makahirilo nga kemikal tikang ha minahan. Pira kabeses nagkamatay an tone-tonelada nga isda, pangtion, urang, ngan itik.

Ha panawagan ni Fr. Alvero ha guberno, gin-ngaranan liwat niya an grabe nga pagbaha ha Cagayan Valley ngan ha iba nga parte ha Northern Luzon kahuman manlasurbo an bagyo nga Ulysses hadton Nobyembre 2020. Maabot 9.3 milyon nga parag-uma ngan parupangisda an nawarayan han pakabuhi. Gintututdlok niya nga usa nga hinungdan an pagmimina han *black sand* nga

samwak ha rehiyon. Tungod ha pamaagi nga *dredging* (paghakot han baras tikang ha salog) nga ginhihimo ha pagmimina han *black sand*, naghambaw an Cagayan River sanglit kun umuran dagmit la dumako an tubig hini ngan nagdudurot han pagbaha.

Hadton 2019, nagsalawad han resolusyon hi Senador Leila de Lima nga didan an pagmimina han *black sand* ha Pilipinas tungod ha magraut nga epekto hini ha kalibungan sugad han pagkatimpag han tuna, grabe nga pagbaha, pagkaruba han mga balay tungod ha pagtuno han tuna ha ilarum, ngan pagbagsak han mga ani. Nagdudurot liwat ini han sakit ha panit ngan бага, pangangatol han mata ngan *hernia*. ■

HA KAMATUORAN

PNP-Northern Samar, buwaon!

- 1) **Waray bisan san-o magin kaapi han BHB** hi "Ka Renz," an gin-aalegar han PNP-Northern Samar nga boluntaryo nga "**sumurender**" hadin Pebrero 8 ha Brgy. Happy Valley, San Isidro.
- 2) **Diri armado** an prinsipal han Rosario National High School nga hi **Nestor Ada**, 55, hin dakpon hiya han mga elemento han PNP-Northern Samar hadton Enero 27.

Sigon ha PNP, mayda kuno hiya dara nga mga pusil ngan granada.

